

LANDELIJK PROTOCOL DRUGSAFVAL

veiligheid voorop | optimale opsporing | minimale milieuschade

1. Aanleiding en doelen

Het dumpen en lozen van drugsafval brengt de veiligheid van mensen, de (volks)gezondheid en het milieu ernstig in gevaar. Een plaats delict (PD) kan belangrijke informatie opleveren, die het oprollen van criminele drugsnetwerken dichterbij brengt. Bij drugsafval is een sterke link met ondermijning; er zijn aanwijzingen dat het dumpen of lozen ervan steeds vaker (bewust of onbewust) met betrokkenheid van bedrijven geschiedt.

In ons land zijn veel verschillende protocollen in werking of in productie over hoe om te gaan met drugsafval. Kennis over hoe een plaats delict veilig en zorgvuldig te benaderen, te behandelen en op te ruimen is echter nog niet algemeen bekend. Dit vormde voor de landelijke vakgroep drugsafval aanleiding om samen met betrokken instanties, zoals omgevingsdiensten, brandweer, gemeenten, waterschappen en provincies een landelijk protocol op te stellen. Het is de bedoeling dat dit protocol dé landelijke werkwijze vertegenwoordigt en als voorbeeld dient voor regionale afspraken.

Doelen:

- Verhogen van de veiligheid;
- Intensiveren van de opsporing;
- Beperken van milieuschade;
- Bieden van inzicht in rollen, taken en verantwoordelijkheden van betrokken instanties;
- Bevorderen van de interactie tussen en het samenwerken met partners;
- Verkorten en verduidelijken van inbeslagnames, sporenonderzoek, verwijderen afval en eventueel sanering;
- Versterken van de (strategische) informatiepositie;
- Verbeteren van de overdracht van kennis en informatie naar recherche (DR/DRR) en OM;
- Het aanbrenge van systematische, uniforme afhandeling en registratie op landelijk niveau;
- Efficiënt omgaan met onderzoekskosten en opruimkosten.

Deze teksten vormen de basis voor een aantal praktische stappenplannen en checklists die op maat gemaakt zijn voor de betrokken organisaties en verantwoordelijke rollen. Deze stappenplannen en checklists zijn in de uitvoering direct opvraagbaar in pdf-formaat en via een app van de politieacademie op te vragen.

Het protocol is aan verandering onderhevig door onder andere jurisprudentie, trends, ervaringen en onvoorziene ontwikkelingen. Daarom is het van belang het landelijk protocol samen met de betrokken partijen tweejaarlijks te evalueren. De landelijke vakgroep drugsafval kan hier het initiatief voor nemen.

2. Herkennen van druggerelateerd afval

Indicatoren dat een afvaldumping druggerelateerd kan zijn:

- Onbeheerd achtergelaten vaten en/of jerrycans op een (openbare) plek, soms zonder etiketten;
- Chemische geuren, zoals bijvoorbeeld een prikkelende geur of de bekende anijsachtige geur;
- Verkleurde of verdorde vegetatie en/of dode dieren en insecten.

Belangrijk is om de contacten bij politie, gemeente, OD, brandweer, waterschap, Rijkswaterstaat op lokaal niveau op orde te hebben. Deze gegevens moet men altijd paraat hebben om mensen met piketdienst te bereiken.

Het is belangrijk dat bij vermoeden van drugsafval altijd indicatief wordt getest of het inderdaad om drugsafval lijkt te gaan. Dit ten behoeve van veiligheid, informatiepositie, kostenbesparing en correcte (ook Europese) registratie. Deze indicatieve tests mogen in verband met de veiligheid alleen door hiertoe opgeleide mensen worden uitgevoerd. We werken zoveel mogelijk met kleurreactie- 'swipes' van Detectachem, waar landelijk goede ervaring mee is. Omdat iedere PD belangrijk is voor de informatiepositie, dient bij voorkeur LFO of FO deze test uit te voeren.

Als LFO of FO niet beschikbaar is, dient een rechercheur van Team Milieu de test uit te voeren. Dit met de juiste opleiding en voorzorgsmaatregelen, zoals niet zuur-doorlatende handschoenen. Mocht er in uitzonderlijke gevallen een Milieurechercheur aanwezig zijn zónder de juiste opleiding en/of voorzorgsmaatregelen, laat dan het gecertificeerde bedrijf wat het drugsafval komt ophalen, onder toezicht van de rechercheur, enkele malen met de meegebrachte swipes lang de buitenrand van vaten/jerrycans gaan om te bezien of je zodoende een indicatie van de inhoud kan verkrijgen.

3. Veiligheid voorop: *taak veiligheidsdeskundige*

Synthetische drugs worden geproduceerd met behulp van chemicaliën. De afvalstoffen die daarbij ontstaan zijn gevaarlijk afval. Het ongecontroleerd te werk gaan op een PD met (mogelijk) drugsafval kan dan ook zeer gevaarlijk zijn. Werkzaamheden op de PD kunnen plaatsvinden nadat een deskundige heeft geoordeeld dat die werkzaamheden veilig kunnen worden uitgevoerd. Onder deskundigen verstaan we bijvoorbeeld de adviseur gevaarlijke stoffen (AGS) van de brandweer en Landelijke Faciliteit Ondersteuning Ontmantelen (LFO). Pas na het sein 'veilig' kan met opsporen op de PD en opruimen worden begonnen (ook in die volgorde).

Op het bovenstaande is één uitzondering. De brandweer/AGS/veiligheidsdeskundige hoeft niet te komen als ontegenzeggelijk vaststaat dat:

1. De vaten afgesloten en in optisch goede staat zijn;
2. De vaten niet bol staan, niet roken, niet lekken, niet stinken, niet bruisen of borrelen en niet branden.

Bij twijfel, en als er geen AGS aanwezig is, bel dan eerst de AGS via het Operationeel Centrum (OC, voorheen meldkamer). Echter, bij de minste of geringste twijfel, of als vaten zijn omgevallen, komt de brandweer/AGS/veiligheidsdeskundige ter plaatse om de veiligheid te beoordelen. De politie en anderen blijven tot die tijd op afstand.

Met betrekking tot de veiligheid op en rond de PD zijn de volgende bepalingen van belang voor iedereen die de PD aantreft.

Benadering

Benader de gedumpte partij indien mogelijk altijd bovenwinds (houd dus de wind in de rug). Houd voldoende afstand tot gedumpte vaten/ jerrycans. Minimaal 10 meter. Staan de vaten/ jerrycans bol of lekken ze, houd dan minimaal 25 meter afstand. Wacht met activiteiten tot de aanwezige brandweer/AGS/veiligheidsdeskundige of LFO het sein 'veilig' geeft. Ga niet voelen aan of schoppen tegen verpakkingen.

PD afzetten

Zet de PD ruim af en houd eventueel omstanders op afstand. Minimaal 10 meter. Ruik je vanaf het afzetlint een sterke chemische geur, vergroot dan de afstand tot minimaal 25 meter. Alleen deskundigen met persoonlijke beschermingsmiddelen mogen de PD betreden! Omdat het hier een PD betreft, mag er nog geen inzamelingsbedrijf ten behoeve van het opruimen worden toelaten. Er moet eerst sporenonderzoek plaatsvinden, bijvoorbeeld door FO. Mocht de brandweer de PD betreden, verzoek hen dan het sporenbeeld in acht te nemen.

Lekkende vaten

Laat bij lekkende, rokende of borrelende vaten/ jerrycans via het OC de brandweer waarschuwen. Zorg dat de ambtenaar openbare orde en veiligheid (AOV) van de gemeente en/of medewerker van de omgevingsdienst ter plaatse komt. Zij hebben een 24-uurs piketregeling. Maak op afstand, bovenwinds, enkele overzichtsfoto's.

Brand:

Als (witte) rook zichtbaar is of brandende stoffen, houdt ruim afstand. Minimaal 100 meter.

Wat NOOIT doen:

Nooit tegen vaten of jerrycans schoppen of schudden om te zien of ze gevuld zijn. Geen verpakkingen aanraken of openen. Absoluut niet eten, drinken of roken op de PD en geen enkele vorm van open vuur!

Indien er sprake is van een achtergelaten vaar- of voertuig of aanhanger, deze nooit openen.

4. Optimale opsporing: *taak politie*

In de eerste plaats is het aan de brandweer/AGS/veiligheidsdeskundige (of indien beschikbaar LFO) om te bepalen of een plaats delict veilig is. Zie hoofdstuk 3.

Eerste maatregelen ter plaatse voor de eerst aanwezige:

- De PD zo spoedig mogelijk ruim afzetten en afschermen (zie hoofdstuk 3);
- Omstanders op afstand houden;
- Waarschuw direct de OVD-P, die in principe altijd komt, tenzij de OVD-P oordeelt dat dit een hele kleine dumping met weinig impact betreft;
- Beschrijf aan het OC en de OVD-P wat je ziet, ruikt en hoort;
- Houd een logboek bij over de gebeurtenissen op de PD. Vermeld daarin met wie er gesproken is over de PD en wie de PD betreden heeft en noteer eventuele kentekens.

OVD-P:

- De OVD-P houdt het totaaloverzicht en coördineert de verschillende werkzaamheden zodanig dat veiligheid, opsporing en opruimen in de juiste volgorde plaatsvinden;
- Hiervoor maakt in eerste instantie de OVD-P, in overleg met Team Milieu, een inschatting van de opsporingskansen in het kader van Milieuwetgeving en Opiumwet;
- De OVD-P heeft contact met de brandweer /AGS/veiligheidsdeskundige over de veiligheid van de PD;
- De OVD-P legt contact met LFO. In het geval dat zij vanwege capaciteitsbeperkingen niet ter plaatse kunnen komen, kunnen zij wel op afstand en ondersteund met foto's adviseren;
- De OVD-P of de officier van dienst recherche (OVD-R) legt contact met FO over eventuele inzet van FO en/of advies over het veiligstellen van eventuele sporen;
- De OVD-P legt contact met Team Milieu om ruimte te geven voor hun werkzaamheden;
- De OVD-P is de verantwoordelijke contactpersoon voor de pers;
- De OVD-P heeft contact met de omgevingsdienst (eventueel via AOV) over wanneer er met opruimen begonnen kan worden.

Bij grote, risicovolle afvalplekken of situaties met (mogelijk) grote maatschappelijke impact, zijn OVD-P, OVD-B en de OVD-BZ samen verantwoordelijk. In gevallen waarin vaststaat dat het om een kleine dumping gaat, kan de OVD-P de coördinerende rol uitbesteden aan een ervaren collega of partner ter plaatse.

Politie-eenheid ter plaatse:

- Politie maakt foto's en/of filmpjes van de PD, nadat deze 'veilig' is verklaard door de brandweer/AGS/veiligheidsdeskundige en als FO niet aanwezig is, en stuurt deze naar één centrale plek. Voorsnog is dat op eenheidsniveau en in overleg met intell, met de bedoeling dat deze gegevens terecht komen in een landelijk systeem, zoals SUMMIT;

- Politie neemt getuigenverklaring(en) af van de melder en/of andere getuigen;
- Politie voert een buurtonderzoek uit in de omgeving van de drugsdumping;
- Politie vraagt eventuele camerabeelden op;
- Als er geen OVD-P aanwezig is, omdat het een kleine dumping betreft, voorziet de eenheid de OVD-P van informatie.

Aandachtspunten rondom registratie:

- Verwerk de melding in de basisvoorziening handhaving (BVH) met de incidentcode "M0111 Afval Drugslab".
- Zorg voor een zo goed mogelijke aanduiding van de locatie (denk aan het vastleggen van coördinaten).
- Verwerk in het logboek de contactpersonen, de plaats waar het drugsafval naar toe is gegaan en door welke transporteur dit vervoerd is.
- Leg vast in BVH welke aspecten/details van de drugsdumping bij de PD er aangetroffen zijn. Denk in ieder geval aan het aantal en soorten jerrycans, hoe vol ze zijn, etiketten, de indicatieve uitslag van de swipes, welk afval is aangetroffen etc.
- Omschrijf de PD in een proces-verbaal van bevindingen.

Forensische opsporing

Aanwezigheid van FO is van meerwaarde als er sporen aanwezig zijn met opsporingsindicatie. Bij het vermoeden hiervan dient altijd contact met FO opgenomen te worden. Als er voldoende aanleiding is, komt FO ter plaatse. Wanneer dat onverhoopt niet kan, kan FO ook op afstand adviseren aan de OVD-P op welke wijze de sporen veiliggesteld kunnen worden.

- De OVD-P bespreekt met FO de meest kansrijke sporen die hij ziet. Denk hierbij aan gelaatsmaskers, handschoenen, sigarettenpeuken, blikjes en andere delict gerelateerde sporen;
- FO maakt een inschatting of zij ter plaatse komt of dat zij de OVD adviseert op welke wijze eventuele kansrijke sporen worden veiliggesteld.
- Als FO ter plaatse komt, onderzoekt zij de plaats delict op (fysieke) sporen, maakt overzichtsfoto's en detailfoto's van etiketten en andere bijzonderheden op de PD;
- Indien mogelijk kan FO ter plaatse monsternamen uitvoeren. In het geval dat FO hiervoor niet is opgeleid, kan deze taak door LFO op een later moment uitgevoerd worden;
- FO zorgt ervoor dat de kansrijke sporen op de juiste manier worden veiliggesteld;
- FO zorgt voor de schriftelijke inbeslagname van deze goederen;
- In samenspraak wordt besloten welke sporen er ingestuurd gaan worden

Team Milieu

De expertise van Team Milieu ter plaatste richt zich in beginsel op alle sporen en opsporingshandelingen. Men gebruikt deze voor eigen onderzoek, daar waar het milieuwetgeving betreft, en draagt deze over aan collega's daar waar het commune delicten betreft. Team Milieu ondersteunt en coördineert de collega's hierbij ter plaatse.

- Team Milieu doet, als FO of LFO niet snel ter plaatse is, een eerste indicatieve test om wat voor afval het lijkt te gaan (stof van lijst 1 Opiumwet of aan productie daarvan gerelateerd of niet);
- Team Milieu kijkt naar specifieke kansen richting de bewijslast van de milieudelicten én overtredingen van de Opiumwet en schakelt hierover met OVD-P;
- Team Milieu maakt, als FO of LFO niet snel ter plaatse is, overzichtsfoto's van de plaats delict en eventueel detailfoto's van etiketten en andere bijzonderheden op de PD;
- Team Milieu ziet erop toe dat de onderzoek handelingen zijn uitgevoerd. Dat wil zeggen: minimaal het buurtonderzoek, de camerabeelden en de getuigenverklaring(en);
- Team Milieu gaat na of de grondeigenaar in kennis is gesteld;
- Team Milieu adviseert bij het opnemen van de aangifte van de grondeigenaar;
- Team Milieu schakelt met een omgevingsdienst indien deze (nog) niet ter plaatse is en er sprake is van bodemverontreiniging en sanering dus noodzakelijk is;
- Team Milieu schakelt met het waterschap of Rijkswaterstaat indien deze (nog) niet ter plaatse is als er sprake is van vervuiling van het oppervlaktewater;
- Team Milieu ziet erop toe dat monsternamen vanuit deze afgegraven bodem plaatsvindt;
- Team Milieu vraagt de pH-meting van de verwerker ter plaatse op en legt deze vast;
- Team Milieu maakt een proces-verbaal van bevindingen op van de inzet.

Opsporingsonderzoek

Belangrijk voor het opsporingsonderzoek:

- Zorg dat er een tijdspanne gemaakt kan worden wanneer de drugsdumping heeft plaatsgevonden;
- Er moet een artikel 27 PV opgemaakt worden;
- Vervolgens moet er een netwerkmeting op de dumplocatie uitgevoerd worden;
- Hierna kunnen mastgegevens opgevraagd worden, in principe voor een periode van maximaal 24 uur voorafgaand aan de ontdekking.

Andere opsporingsmogelijkheden zijn: een telefonische 'berichtenbom', inzet van social media met locatie als doelgroep, het opvragen van ANPR-gegevens en/of flicscamera's.

Advies: ontwikkel hiervoor eerst een mediastrategie met voorbeeldcontent.

Indien er dadergerichte stappen ondernomen kunnen worden in een verder vervolg van het onderzoek, dan dient afstemming gezocht te worden met OM. Daar waar opsporingskansen zijn richting Milieuwetgeving, dient in eerste instantie contact opgenomen te worden met het FP. Wanneer het de Opiumwet betreft, is dit het AP. Gedurende het proces is het van belang dat er goede afstemming is tussen deze twee lijnen. Goede samenwerking kan, door goede afspraken en inzet van ieders competenties, in succesvolle gevallen leiden tot het ontwrichten en veroordelen van een crimineel samenwerkingsverband.

Intelligence

- Drugsdumpingen monitoren door vaste collega binnen DRIO;
- Zoeken naar overeenkomsten tussen dumpingen, bijvoorbeeld dezelfde vaten, etiketten, opschriften, badgenummers en eventuele andere zaken door de vaste collega van DRIO;
- Zoeken naar overeenkomsten tussen de opgevraagde meet- en telefoongegevens van de verschillende drugsdumpingen én opslaglocaties/productielocaties. Dit kan ook met ANPR-gegevens worden gedaan;
- Zoeken naar overeenkomsten tussen dumpingen en productielocaties.

Aanbeveling: De informatie die in het gehele onderzoek naar voren komt wordt in een landelijk systeem (SUMMIT) verwerkt, waardoor alle eenheden gebruik kunnen maken van deze informatie
--

5. Minimale milieuschade: *taak omgevingsdienst*

Er kan pas met opruimen begonnen worden nadat:

- De brandweer/AGS/veiligheidsdeskundige bevestigd heeft dat de PD veilig genoeg is.
- De OVD-P (of een aangestelde coördinator) bevestigd heeft dat eventuele sporen zijn veiliggesteld.

Grondeigenaar:

Volgens een recente uitspraak van de Raad van State is vanuit de zorgplicht in principe de gemeente verantwoordelijk voor het laten opruimen van afval dat aangetroffen wordt op haar grondgebied. Uitzonderingen hierop zijn private organisaties die de eigenaarsrol hebben, zoals Natuurmonumenten en waterschappen, wanneer de afvalstoffen in de nabijheid van oppervlaktewater zijn gedumpt.

Tot voor kort werd gedacht dat de grondeigenaar verantwoordelijk is voor het laten opruimen van het gedumpte afval en het beperken en eventueel opruimen van een verontreinigde bodem. Meestal betreft dit overigens de gemeente, een waterschap, Rijkswaterstaat of een terreinbeherende organisatie, maar in sommige gevallen kan dit ook een privaat persoon zijn.

Het dumpen van syndru-afval betreft overtreding van artikel 10.1/ 10.2 Wet milieubeheer en bij zichtbare verontreiniging van de bodem ook van artikel 13 Wet bodembescherming. In geval van een lozing in het oppervlaktewater betreft het artikel 6.2 lid 1a van de Waterwet. Indien een grondeigenaar aangifte wenst te doen, zijn dit de artikelen die in de aangifte moeten worden verwerkt.

Voor het starten van een opsporingsonderzoek is het echter niet per sé nodig een aangifte op te nemen. Om aanspraak te kunnen maken op een subsidiebijdrage (zie bijlage 3) op grond van subsidieregeling opruimen drugsafval 2021-2024, is het nodig een meldings- of PV-nummer op te nemen als bewijsstuk. Daarnaast wordt meestal ook een verslag van de inzet gevraagd van de Omgevingsdienst en/of het bedrijf dat de afvalstoffen heeft opgeruimd. Dit verslag moet, met in achtneming van de AVG, worden verstrekt bij de subsidieaanvraag.

Afvoer afval:

Afval wordt door een gespecialiseerd bedrijf afgevoerd (zie <https://www.gevaarlijkelading.nl/nieuws/ilt-maakt-werkinstructie-vervoer-onbekende-illegale-chemicali%C3%ABn>). Dit bedrijf moet voldoen aan het gestelde in artikel 10: 37 Wm. Dat betekent dat dit bedrijf niet alleen aantoonbaar vakkundig is en naar richtlijnen Arbo en ADR moet handelen, maar dat dit bedrijf ook in het bezit moet zijn van een NIWO-vergunning. Vaak hebben omgevingsdiensten (namens de gemeenten, het waterschap of Rijkswaterstaat) contracten met dergelijke bedrijven afgesloten. In overleg met de grondeigenaar wordt dan doorgaans gezorgd voor afvoer van het afval en zo nodig het verwijderen van vervuilde grond om verdere verspreiding te voorkomen. De OVD-P communiceert hierover met de AOV/omgevingsdienst.

Het bedrijf dat het afval ophaalt stelt ten behoeve van het verwerken van dit afval de pH-waarde (zuurgraad) en andere relevante informatie van het gedumpte afval vast. Het indicatieve testresultaat van Team Milieu geeft ook relevante informatie. Als door omstandigheden nog geen indicatieve test is gedaan, kan het bedrijf gevraagd worden de indicatieve test uit te voeren (het 'swipen') om deze aanvullende, indicatieve informatie te krijgen.

Indien het een dumping/ lozing betreft zonder opsporingsindicatie, zorgt de medewerker van Team Milieu van de politie dat resultaat van deze pH-bepaling wordt verkregen.

Indien sprake is van opsporingsindicatie neemt Team Milieu contact op met de Officier van Justitie (OvJ). Zij regelen samen dat LFO alle zaakgegevens krijgt en het door hen of FO genomen monster kan laten onderzoeken door het NFI. Zie verder hoofdstuk 4: opsporing.

Het is van het grootste belang te weten wie het afval afvoert en waar het afval naar toe wordt getransporteerd.

Dit protocol is samengesteld door vertegenwoordigers en deskundigen van landelijk opererende organisaties, te weten:

